

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้กล่าวเน้นความจริงที่ว่า มนุษย์เป็นสัตว์เรียนรู้ อันเป็นธรรมชาติและเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรเรียนรู้ไปตลอดชีวิต ดังนั้นการเรียนรู้จึงไม่หยุดอยู่กับที่เมื่อบุคคลออกจากโรงเรียนและเริ่มต้นทำงาน แต่เดิมมีความเข้าใจผิดว่า วัยเด็กและวัยหนุ่มสาวเป็นเวลาสำหรับเรียนไม่ใช่เวลาสำหรับทำงาน¹ ขณะเดียวกัน วัยผู้ใหญ่เป็นเวลาสำหรับทำงานไม่ใช่เวลาสำหรับเรียน ซึ่งหมายความว่าบุคคลจะเรียนรู้ได้เฉพาะภายในโรงเรียนเท่านั้น แต่ในสภาพปัจจุบันการเรียนรู้ภายในโรงเรียนไม่เป็นการเพียงพอที่บุคคลจะเผชิญชีวิตในสภาพสังคมที่เป็นอยู่ต่อไปได้ บุคคลที่พ้นวัยเรียนแล้วจำเป็นต้องต้องฝึกฝนตนเองในรูปแบบของการศึกษาอย่างใดอย่างหนึ่งเรื่อยไปตราบนานเท่าที่ชีวิตยังดำเนินอยู่ ทวยเหตุนี้นักการศึกษาจึงเกิดแนวความคิดในการจัดการศึกษาที่เรียกว่า "การศึกษาตลอดชีวิต" (Lifelong Education)² ซึ่งเป็นขบวนการที่ช่วยให้บุคคลได้ค้นพบและเข้าใจถึงความเป็นไปได้และศักยภาพของชีวิตมนุษย์ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีต่าง ๆ การศึกษาตลอดชีวิตที่จัดกันอยู่ในปัจจุบัน เป็นการรวมการศึกษาในระบบโรงเรียนเข้ากับ การศึกษานอกระบบโรงเรียน กล่าวคือ การศึกษาในระบบจะเน้นความจำเป็นพื้นฐาน

¹Lau Kam Cheong, and Tan Tiong Liat, Mass Media and Lifelong Education, (Singapore : Asian Mass Communication Research and Information Centre, 1978), p.3.

²Ibid., p.4.

ในการพัฒนากำลังคน ซึ่งเป็นการศึกษาที่จัดไว้เป็นลำดับชั้นอย่างมีระเบียบอยู่แล้ว เช่น
 ชั้นอนุบาล ชั้นประถม ชั้นมัธยม วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย ส่วนการศึกษานอก
 ระบบโรงเรียนก็นับความจำเป็นต่อการพัฒนากำลังคนของประเทศไทยให้มี
 ประสิทธิภาพสูงขึ้น¹

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทยนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อ
 ที่จะเพิ่มพูนความรู้ในการอ่าน การเขียน และส่งเสริมการประกอบอาชีพสำหรับ
 ประชาชนที่ไม่รู้หนังสือหรือรู้แล้วแต่ลืม สามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับไปเป็นพื้นฐานใน
 การหาเลี้ยงชีพให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมโดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ลักษณะ²
 ดังนี้คือ

1. การศึกษานอกระบบโรงเรียนอย่างมีแบบแผน มีการกำหนด
 หลักสูตรไว้แน่นอน เทียบได้กับการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อประชาชนที่ไม่มีโอกาส
 ได้เรียนในโรงเรียนตามปกติ ได้แก่ โรงเรียนผู้ใหญ่หลายสามัญในระดับต่าง ๆ โรงเรียน
 การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ เป็นต้น

2. การศึกษานอกระบบโรงเรียนอย่างมีแบบแผนพอสมควร มีหลักสูตร
 ระยะเวลา เพื่อสอนเฉพาะเรื่องตามความต้องการของประชาชนได้แก่ โรงเรียนอาชีพ
 ศึกษาผู้ใหญ่ โรงเรียนอาชีพศึกษาเคลื่อนที่ เป็นต้น

3. การศึกษานอกระบบโรงเรียนอย่างไม่มีแบบแผน สำหรับประชาชน
 ที่ไม่มีโอกาสศึกษาทั้งสองประเภทที่กล่าวข้างต้น เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์

¹ จรุง ภาสุวรรณ, "การศึกษานอกโรงเรียน," จุดยืนและทิศทางการศึกษา,
 รวบรวมจัดพิมพ์โดยสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย (สำนักพิมพ์พัฒนาพานิช, 2518), หน้า 95.

² เกียรติชัย พงษ์พานิช, "แนวความคิดและลักษณะการศึกษานอกระบบใน
 ประเทศไทย," วิทยาสาร 22(พฤศจิกายน, 2518), หน้า 8.

และหนังสืออื่น ๆ หรือโดยการอภิปราย การสนทนากับเพื่อน และกิจกรรมทางสังคมอื่นๆ

นอกจากการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีแบบแผนต่าง ๆ เพื่อช่วยให้บุคคลในสังคมที่ขึ้นด้วยการให้การศึกษาที่เรียกว่า การศึกษาตลอดชีวิตแล้วยังมีการศึกษาอีกแบบหนึ่ง คือ การศึกษาต่อเนื่อง¹ (Continuing Education) เป็นขบวนการของการใช้ความคิด ทักษะ ทักษะ และความรู้ที่เหมาะสมที่เป็นประโยชน์สำหรับช่วยให้แต่ละบุคคลปรับปรุงระดับความพอใจและความสุขให้ยอมรับในชุมชนหรือสังคมใหญ่ได้เป็นอย่างดี และยังเป็นขบวนการต่อเนื่อง (ไม่มีจุดเริ่มต้นและจุดจบ) ที่ไม่ต้องมีการเข้าในระบบชั้นเรียน การสอบไม่เป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญเพื่อให้เกิดความร่วมมือการศึกษาต่อเนื่องไม่รวมถึงการศึกษาในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน (Formal and Nonformal Schooling) มหาวิทยาลัยเปิด (Open University) โปรแกรมการศึกษาภาคค่ำ (Evening Postgraduate Programs) และโปรแกรมการศึกษาภาคพิเศษ (Extramural Programs) ดังนั้น การศึกษาต่อเนื่องจึงเกิดได้ทุกระดับไม่ขึ้นอยู่กับผู้ร่วมว่าจะมีระดับพื้นฐานการศึกษาที่ได้รับจากโรงเรียนต่ำสุดหรือไม่

การศึกษาแบบนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะ เสริมการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชน ด้วยการให้การศึกษาที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานแก่เยาวชน² กล่าวคือ

¹Bennet, Nicholas, "Continuing Education in Developing Countries," (เอกสารการสัมมนาชุดที่ 3 โครงการจัดตั้งศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), [ม.ป.ท., ม.ป.ป.] หน้า 2.

²ชัยยงค์ พรหมวงศ์, "บทบาทของมหาวิทยาลัยในการดำเนินงานศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง," (เอกสารการสัมมนาชุดที่ 3 โครงการจัดตั้งศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), [ม.ป.ท., ม.ป.ป.] หน้า 1.

เมื่อเยาวชนเติบโตใหญ่ขึ้น สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนมัธยมหรือจากสถาบันอุดมศึกษาแล้วหากรู้สึกตัวว่า ยังขาดหรืออ่อนความรู้หรือทักษะความชำนาญใด การศึกษาต่อเนื่องก็จะช่วยชดเชยให้มีความรู้ความชำนาญเหล่านั้น

การดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่องนั้นสถาบันอุดมศึกษาและมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา¹ นั้นยังไม่มีแบบแผนที่แน่นอนรูปแบบจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับชนิดของสถาบันทรัพยากรและพันธกิจ¹ และมีแนวความคิดอยู่สองแนวในการดำเนินงานที่ค่อนข้างจะตรงกันข้าม² คือ แนวหนึ่งเสนอว่าการจัดการศึกษาต่อเนื่องควรทำในรูปแบบประสานงานเท่านั้น ปล่อยให้การจัดโปรแกรมต่าง ๆ อยู่ในแผนกวิชา และชี้แนะแนวหนึ่งเสนอว่า การจัดการศึกษาต่อเนื่องควรจะแยกออกจากโปรแกรมภาคปกติในมหาวิทยาลัย ควรจะมีหน่วยงานต่างหากรับผิดชอบโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาต่อเนื่อง³ มักมีศูนย์กลางมหาวิทยาลัยสำหรับเป็นที่ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน และเอาสื่อการสอนเข้ามาไว้เป็นฝ่ายหนึ่ง โดยเฉพาะวิทยุ โทรทัศน์ และการศึกษาทางไปรษณีย์ (Correspondent Courses)

สำหรับการศึกษาต่อเนื่องในประเทศไทยยังไม่มีสถาบันอุดมศึกษาและมหาวิทยาลัยใดจัดและดำเนินการเป็นรูปแบบที่แน่นอนและชัดเจน ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานในรูปแบบการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนและสังคม ตลอดจนการเผยแพร่

¹ Haygood, Kenneth, "Colleges and Universities," Handbook of Adult Education (New York : Macmillan, 1970), pp.199-200.

² Ibid.

³ ทองอินทร์ วงศ์โสธร, "การสำรวจการจัดตั้งองค์การบริหารสถาบันการศึกษาต่อเนื่อง," (เอกสารการสัมมนา ชุดที่ 3 โครงการจัดตั้งศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), [ม.ป.ท., ม.ป.ป.], หน้า 8.

ความรู้ โดยจัดให้มีการฝึกอบรมสัมมนาเป็นหลักสู่ทุกระดับชั้น ซึ่งมหาวิทยาลัยเกษตร-
ศาสตร์ ธรรมศาสตร์ สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ดำเนินการในรูปแบบการให้บริการทางวิชาการดังกล่าว แต่เป็นรูปแบบที่ให้บริการ
ชุมชนที่ยังไม่ทั่วถึงและกระจายออกไปได้กว้างขวาง

การเผยแพร่ความรู้ให้แก่ชุมชนนับว่า สื่อมวลชนประเภทวิทยุ และโทรทัศน์
เป็นสื่อที่เหมาะสมมากที่สุด สามารถกระจายออกไปได้กว้างขวางรวดเร็ว และเสีย
ค่าใช้จ่ายน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยุเป็นเทคนิคการสื่อสารอย่างเดียวกับที่ก้าวหน้า
และเหมาะสมสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา¹ เช่น ประเทศไทย ซึ่งวิทยุ นับว่าเป็น
สื่อมวลชนชนิดหนึ่งที่ทำให้รายการสำหรับการศึกษแก่ประชาชนได้มากที่สุด ดังจะเห็น
ได้จากนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการส่งเสริมบทบาทของสื่อมวลชนไว้ว่า² "....
ส่งเสริมให้สถานีวิทยุที่มีอยู่แล้วทั่วประเทศจัดรายการเพื่อส่งเสริมความรู้ของประชาชน
ให้มากขึ้น โดยเน้นรายการที่เป็นประโยชน์แก่การดำรงชีพของประชาชน เป็นต้น"
จากการที่จะใช้วิทยุเป็นสื่อในการจัดรายการเพื่อส่งเสริมความรู้ นั้น ประชาชนควรจะ
มีเครื่องรับวิทยุในครอบครอง เกี่ยวกับเครื่องรับวิทยุจากรายงานผลการสำรวจ
วิทยุและโทรทัศน์ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2517 ปรากฏว่าประชากรของประเทศ
ร้อยละ 70 % มีเครื่องรับวิทยุ³ และจากการสำรวจวิจัยผู้รับฟังและผลการรับฟัง
สถานีวิทยุจุฬาฯ ของศูนย์วิจัยนิเทศศาสตร์ร่วมกับแผนกวิชาการสื่อสารมวลชน

¹ เช็คการ์ ฟอร์ และคนอื่น ๆ, การศึกษาเพื่อชีวิต แปลจาก Learning to
Be : The World of Education โดย บรรจง ชูสกุลชาติ (พระนคร:คุรุสภา
2519), หน้า 185.

² กรมสามัญศึกษาและกองวิชาการ, "โครงการวิทยุและโทรทัศน์เพื่อการศึกษา
นอกโรงเรียน," (อัครสาเนา), หน้า 2.

³ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รายงานผลเบื้องต้นและการสำรวจวิทยุและโทรทัศน์
ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2517 (โรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2518), หน้า 13.

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่า¹ "เครื่องรับวิทยุเป็นเครื่องมือสื่อสารมวลชนที่มีอยู่โดยทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะแล้วร้อยละ 98 ของคนกรุงเทพมหานคร จะมีเครื่องรับวิทยุภายในบ้าน และกว่าร้อยละ 80 ของเครื่องรับวิทยุในกรุงเทพมหานคร เป็นเครื่องรับที่สามารถรับได้ทั้ง เอ เอ็ม และ เอฟ เอ็ม "

การใช้วิทยุเป็นสื่อเผยแพร่วิชาความรู้และวิทยาการก้าวหน้านั้น จึงควรจะได้มีการสำรวจวิจัยความต้องการ และความคิดเห็นเกี่ยวกับรายการทางวิชาการ รายการสารคดีและความรู้ทั่วไป ตลอดจนความรู้ทางด้านวิชาชีพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปพิจารณาจัดดำเนินการรายการวิทยุกระจายเสียง เพื่อการศึกษาตามความต้องการของประชาชนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีสถานีวิทยุกระจายเสียงเป็นของตนเอง จึงน่าจะใช้เครื่องมือที่มีอยู่ให้บริการทางวิชาการแก่ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่าง ๆ กัน ให้มีความรู้ทั่วไป และความรู้ทางวิชาชีพ สมกับวัตถุประสงค์ในโครงการจัดตั้งศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และตอบสนองปณิธานของมหาวิทยาลัยในอันที่จะทำหน้าที่ให้สมบูรณ์และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) ทั้งในด้านการสอนการวิจัย การทำนุบำรุง วัฒนธรรมและการบริการชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาถึงความต้องการและความคิดเห็นเกี่ยวกับรายการทางวิชาการ

¹ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, "การสำรวจผู้ฟังและผลการรับฟังสถานีวิทยุจุฬาฯ, [ม.ป.ท., ม.ป.ป.]". หน้า 1.

รายการสารคดี และความรู้ทั่วไปของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 นิสิตนักศึกษาและประชาชน

2. สํารวจความคองการเกี่ยวกับระยะเวลา ช่วงเวลา และวันสํารับการสงกระจ่ายเสียง

3. หาแนวทางการจัดทำรายการทางวิชาการ รายการสารคดี และความรู้ทั่วไป สํหรับสถานีวิทยุกระจายเสียงให้มีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยมีขอบเขตดังนี้

1. ประชากรที่ใช้จำกัเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ประชากรเป็นผู้ที่รับการศึกษาระดับสูงสุดคือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และสูงกว่าชั้นดังกล่าว

2. ประชากรที่สุ่มเป็นตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 นิสิตนักศึกษาและประชาชนผู้มีอาชีพเป็นครู ลูกจ้าง และข้าราชการ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ จะช่วยให้เห็นแนวทางในการวางแผนจัดรายการทางวิชาการ รายการสารคดีและความรู้ทั่วไปทางวิทยุกระจายเสียงของศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะเป็นแบบอย่างในการจัดรายการของวิทยุกระจายเสียง เพื่อการศึกษาแก่สถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ทั้งในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดอีกด้วย

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัยมีดังนี้

1. จำนวนประชากรที่สุ่มตัวอย่างมีน้อยเกินไป ทำให้การสำรวจความต้องการและความคิดเห็นอาจคลาดเคลื่อน ไม่ได้รับข้อมูลที่แท้จริงและไม่ได้ผลเต็มที่
2. กลุ่มตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่เป็นนักเรียนจากโรงเรียนเดียวกัน และนิสิตนักศึกษาจากสถาบันวิชาชีพเหมือนกัน ความต้องการและความคิดเห็นจึงมีความคล้ายคลึงกันและไม่แตกต่างกันมากนัก
3. แบบสอบถามที่ใช้ในการสำรวจอาจครอบคลุมเนื้อหาในคำถามต่าง ๆ ไม่เพียงพอ ทำให้ผลของการสำรวจไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

วิทยุ	หมายถึง	วิทยุกระจายเสียง ซึ่งเป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่ง ส่งกระจายเสียงได้ทั้งระบบ เอ เอ็ม และระบบ เอฟ เอ็ม
นักเรียน	หมายถึง	บุคคลที่รับการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
นิสิตนักศึกษา	หมายถึง	บุคคลที่รับการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
ประชาชน	หมายถึง	บุคคลที่รับการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 และสูงกว่าระดับดังกล่าว ทั้งนี้เป็นบุคคลที่มีอาชีพแน่นอน

การศึกษาต่อเนื่อง หมายถึง ขบวนการของการรับความคิดทัศนคติ
 ทักษะ และความรู้ที่เหมาะสมอันเป็น
 ประโยชน์มาปรับปรุงเพื่อช่วยตนเอง
 ให้มีการดำรงชีวิตดีขึ้นในหมู่ชุมชนหรือ
 สังคมใหญ่ เป็นขบวนการต่อเนื่อง
 (ไม่มีจุดเริ่มต้นหรือจุดจบ) ที่ไม่ต้อง
 การเข้าชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ การ
 สอบไม่ใช่เป็นตัวเราให้เกิดความร่วมมือ
 การศึกษาต่อเนื่อง ไม่รวมถึงการ
 ศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน
 (Formal and Nonformal
 Schooling) แม้แต่มหาวิทยาลัย
 เปิด (Open University) การ
 ศึกษาภาคค่ำ (Evening Post-
 graduate Programs) และ
 การศึกษาโปรแกรมภาคพิเศษต่าง ๆ
 (Extra-mural Programs)

ศูนย์วิทยทวพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย